

Bugün milletlerarası şöhrete sahip bir yayın organı olan *Belleten*'de yerli araştırmacılar kadar yabancılar da yazılarının yayımlanmasını isterler. Bu istekte ilk sayısından itibaren kâğıt ve baskı kalitesinin hiç bozulmadan sürdürülmesinin de rolü büyüktür. 1972 yılına kadar çıkan otuz beş cildin (140 sayı) içindeki yazıların Adnan Erzi tarafından hazırlanan indeksi, bu ilmî derginin muhtevasının zenginlik ve çeşitliliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Belleten'in ilk sayısından itibaren 1983 yılına kadar tek idarecisi ve sorumlusu, Türk Tarih Kurumu'nun genel sekreteri Uluğ İğdemir olmuştur. Onun titiz dik-katıyla bu dergi aynı kaliteyi koruyarak düzenli bir şekilde çıkmış, 1983'te kurumda yapılan değişiklikten sonra ise derginin idareciliğini Yaşar Yücel üstlenmiştir.

Türk arkeoloji ve tarih ilminin her kuşaktan mensuplarının ilmî araştırmalarına sayfalarını açan *Belleten*'de bazıları bir kitap hacminde olan önemli birçok makale çıkmıştır. *Belleten*'de Türk ve İslâm tarihi hakkında makaleleri olan Türk yazarlardan başlıcaları şunlardır: Mahmut Akok, Şinasi Altındağ, Münir Aktepe, İbrahim Artuk, Ahmet Ateş, Ömer Lütfi Barkan, Şerif Başstav, Bekir Sıtkı Baykal, Hikmet Bayur, Tevfik Bıyıklıoğlu, Adnan Erzi, Semavi Eyice, Tayyib Gökbilgin, Şemseddin Günaltay, Uluğ İğdemir, Halil İnalıcık, Abdülkadir İnan, Âfet İnan, E. Ziya Karal, Fuad Köprülü, Aptullah Kuran, Ercüment Kuran, Akdes Nimet Kurat, Zeki Oral, Bahaeddin Ögel, Gönül Öney, Tahsin Öz, Aydın Sayılı, Ali Sevim, Fevziye A. Tansel, Ahmed Temir, Osman Turan, Şerafettin Turan, Faik Reşit Unat, İ. Hakkı Uzunçarşılı, A. Süheyl Ünver, Şerefeddin Yaltkaya, Hüseyin Gazi Yurdaydın.

BİBLİYOGRAFYA :

TTK Belleten, I/1 (1937), Önsöz, s. 1-2; Uluğ İğdemir, "Atatürk ve Belleten", a.e., III/10 (1939), s. 355-356, iv. XCIX; a.mlf., "Belleten Yirmibeş Yaşında", a.e., XXV/100 (1961), s. 536-537; Ahmet Kuşat, "Belleten'de Çıkan Makalelerin Bibliyografyası", TV, III/17 (1958), s. 321-357 (*Belleten*'in 70. sayısına kadar çıkan sayılardaki yazıların indeksi); Adnan S. Erzi, *Belleten Dizini I: (Cilt I-XXV, Sayı 1-100)*, Ankara 1971; a.e. II: (*Cilt XXVI-XXXV, Sayı 101-140*), Ankara 1972; Semavi Eyice, "Uluğ İğdemir ve *TTK Belleten*", *Belleten*, XLIII/170 (1979), s. 393-396; Abdülkadir Özcan, "Tarih-i Osmanî Encümeni: Kuruluşu, Teşkilâtı ve Faaliyetleri" (*TOEM*, sy. 1-101, tıpkı basım, İstanbul 1988 içinde), s. 1-29.

SEMAVİ EYİCE

BELLÛTİ

(البوطی)

Ebü'l-Hakem Münzir b. Saîd
b. Abdillâh el-Küzenî el-Bellûtî
(ö. 355/966)

Endülüslü fakih ve edip.

Kurtuba yakınlarındaki Fahsülbellût'a nisbetle Bellûtî ve Küzne kabilesine nisbetle de Küzenî diye anılır. 265'te (878) doğduğunu ileri sürenler varsa da doğum tarihi olarak genellikle 273 (886) yılı kabul edilir. Endülüste Ubeydullah b. Yahyâ el-Leysî'den ve diğer tanınmış âlimlerden ders okuduktan sonra 920'de kırk ay süren bir hac yolculuğuna çıktı. Bu seyahatinde devrin birçok ünlü ilim adamıyla görüştü. Mekke'de İbnü'l-Münzir en-Nisâbü'rî'den mezhepler arası ihtilâflara dair *el-İsrâf 'alâ mezhebi'l-eş-râf* adlı eserini, Mısır'da Ebü'l-Abbâs İbn Vellâd'dan Halîl b. Ahmed'in *Kitâbü'l-'Ayn*'ini okudu. Yine Mısır'da nahiv âlimi Ebü Ca'fer en-Nehhâs ile görüştü.

Önce Mâride ve daha sonra es-Sugûrû's-şarkıyye kadılığı yapan Bellûtî, 950 yılında kâdilkudât ve Kurtuba'da Zehrâ Camii imam-hatibi olarak görevlendirildi. Vefatına kadar süren bu görevleri sırasında adaletli kararları, hak bildiği konularda kimseden çekinmeyen cesur tavırlarıyla ün yaptı. Ayrıca etkileyici bir hitabet gücü vardı. Endülüste ondan daha üstün bir hatip duyulmadığı rivayet edilir. Halife Nâsır - Lidînillâh'ın Bizans elçisini kabulü dolayısıyla düzenlenen bir törende âdet gereği konuşma yapmak için söze başlayan büyük Arap dâilcisi Ebü Ali el-Kâlî heyecanlanıp konuşmasını devam ettiremeyince Bellûtî hemen öne çıkıp irticâlen bir konuşma yapmış ve dinleyicilerin takdirini kazanmıştı.

Bellûtî münazara ve münakaşaya açık, Zâhirî mezhebine temayül gösteren ve mukallit olmayan bir fakihti; ancak kadı olarak bulunduğu mahkemelerde davaları Mâlikî mezhebine göre karara bağlardı. Bilhassa son döneme ait bazı eserlerde onun Mâlikî fakihi olarak zikredilmesi de bundan kaynaklanmış olmalıdır.

Zilkade 355'te (Kasım 966) vefat eden Bellûtî'nin cenaze namazını oğlu Abdülmelik kıldırılmıştır. 349 (960) veya 366'da (976) öldüğüne dair rivayetler de vardır.

Bellûtî'nin, Nâsır-Lidînillâh'ın huzurunda yaptığı meşhur konuşması ile bazı şii-irleri kaynaklarda mevcut olup (bk. İbn Hâkân el-Kaysî, s. 239-244; Yâkût, XIX,

176-185) Humeydî de ona ait üç beyit zikretmiştir (*Cezvetü'l-muktebis*, s. 349). Çeşitli risâle ve hutbeleri yanında *el-İbâne 'an hakâ'iki'd-diâne*, *el-İnbâh 'ale'stinbâti'l-aḥkâm min Kitâbillâh* (*Aḥkâmü'l-Kur'ân*), *en-Nâsiḥ ve'l-mensûḥ* adlı eserleri çeşitli kitaplarda zikredilmekte ise de bunların zamanımıza kadar ulaşmış olup ulaşmadıkları bilinmemektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed b. Hâris el-Huşenî, *Ḳudâtü Ḳurtuba*, Kahire 1966, s. 120; İbnü'l-Faradî, *Târîḫü 'ulema' il-Endelüs*, Kahire 1966, II, 144-145; Humeydî, *Cezvetü'l-muktebis*, Kahire 1966, s. 348-349; İbn Hâkân el-Kaysî, *Maṭmaḥu'l-enfûs ve mesraḥu't-te'ennûs fî müleḫi ehli'l-Endelüs* (nşr. Muhammed Ali Şevâbîke), Beyrut 1403/1983, s. 237-259; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdeba'*, XIX, 174-185; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, VIII, 674; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, XVI, 173-178; Nübâhî, *Târîḫü ḳudâtü'l-Endelüs*, Beyrut 1400/1980, s. 66-75; Süyûtî, *Buḡyetü'l-vu'ât*, II, 301; Makkarî, *Nefḫu't-tîb*, I, 372-373; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, III, 17; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 484; Sezgin, *GAS*, II, 683; İzzâhu'l-meknûn, I, 7; Mahlûf, *Şeceretü'n-nâr*, s. 90; Ziriklî, *el-A'lam*, VIII, 229; Kehlâl, *Mu'cemü'l-mu'elliḫin*, VIII, 8; Hayreddin Karaman, *İslâm Hukukunda İctihâd*, Ankara 1985, s. 115; Hâzım Abdullah Hıdr, "el-Ḳādî el-edîb Münzir b. Sa'îd el-Bellûtî", *Âdâbü'r-râfidîn*, IV, Musul 1972, s. 170-190.

ORHAN ÇEKER

BELON, Pierre

(ö. 1564)

Türk toplum hayatıyla ilgili
bir seyahatnâme kaleme alan
Fransız tabiat bilimcisi.

1517'de bugünkü Sarthe ilinin Le Mans şehri yakınında dünyaya geldi. Prusya'da Wittenberg Üniversitesi'nde botanik öğrenimi gördü. 1540'ta buradan mezun olduktan sonra Fransa Kralı I. François'nın en güvendiği devlet adamı olan Kardinal François de Tournon'nun himayesinde yetişti ve onun maddî yardımıyla

Pierre
Belon

hayvanları, bitkileri ve toprakları incelemek üzere Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde dolaştı. Bu arada araştırmalarını Doğu'ya da kaydırarak 1546 yılı sonunda Osmanlı Devleti'ne elçi olarak gönderilen Gabriel d'Aramon'un elçilik heyetine katıldı. 1547 Martında Adriyatik kıyısında Ragusa'dan hareket eden Belon Korfu, Zante ve Girit üzerinden nisan sonunda veya mayıs başlarında İstanbul'a ulaştı. Burada üç ay incelemeler yaptıktan sonra De Fumel'in heyetiyle birlikte Mısır'a gitmek üzere yola çıktı. Gelibolu ile Sakız ve Rodos adalarına uğrayarak Mısır'a varan Belon buradan ekim ayında Filistin'in kutsal yerlerini ziyaret edip yeniden kuzeye yöneldi; İç Anadolu'ya gitti. Kışı buralarda geçirdikten sonra ilkbaharda Bursa üzerinden İstanbul'a döndü. Ayrıca elçi G. d'Aramon'un yanında Kanûnî Sultan Süleyman'ın 1548'de çıktığı İran Seferi'ne katıldı. Seyahatnâmesinin önsözünde 1549 yılı içinde Fransa'ya döndüğünü bildiren Belon bu seyahatlerinde pek çok bitki ve arkeolojik eser topladı. Başka bir gemiye gönderdiği eşyası Akdeniz'de korsanların eline geçerek kaybolmuşsa da elde ettiği bilgileri kitaplarında anlattı. Belon Paris yakınındaki Boulogne ormanında 1564 Nisanında kimliği bilinmeyen kişiler tarafından öldürüldü.

Bir tabiat bilimcisi olarak en önemli eserlerini bu sahada veren Belon'un XVI. yüzyıl Türk toplum hayatı bakımından ehemmiyet arzeden *Les observations de plusieurs singularitez et choses mémorables, trouvées en Grèce, Asie, Judée, Egypte, Arabie et autres pays estranges*.... adlı seyahatnâmesi ilk defa Paris'te 1553'te basılmıştır. İçinde tahta oyma birçok gravür bulunan bu kitap yazar tarafından gözden geçirilerek 1554, 1555 ve 1588'de Paris'te tekrar yayımlandıktan başka 1555'te Anvers'te yine Fransızca bir baskısı yapılmış ve 1589'da Antwerpen'de Latince tercümesi neşredilmiştir. Bu durum Belon'un eserinin ne derecede büyük bir ilgi gördüğüne işaret eder. Seyahatnâme her ne kadar modern ilim metoduna uymamakta ve bazı görüşleri bakımından çok basit kalmakta ise de gezilen yerler ve buralardaki örf ve âdetler hakkında yine de değerli bilgiler vermektedir. Belon İstanbul'da bir dereceye kadar eski eserlerle de ilgilenmiş ve bilhassa Ayasofya'nın Roma'daki Pantheon'dan çok üstün olduğunu belirtmiştir. Bu arada Atmeydanı'nı, Çemberlitaş'ı ve Edirnekapi civarındaki Tekfur Sarayı'nı da görmüştür.

Bilgili bir Türk'ten her çeşit malın, baharat ve benzerlerinin adlarını öğrenerek bunların Fransız imlâsı ile okunuşlarını yazan Belon'un Türkiye'de çıkan mahsullere ilgisi, bunların Fransız tüccarlarına tanıtılması düşüncesine dayanır. Belon'a göre İslâm ülkesinde seyahat, gerekli belgeleri, tercümanı ve Doğu'ya mahsus kıyafeti olan bir Hristiyan için zor değildir. Hristiyanların müslüman olmaya zorlandıkları iddiasını ise gülünç bulur. İdareciler parayı severler, fakat Türk tüccarı çok namusludur. Belon iki yol arkadaşını da birlikte üç gün boyunca misafir edileceği bir kervansarayda ırk ve din ayırımı yapılmaksızın herkese nasıl parasız yiyecek dağıtıldığını anlatır.

Belon Türkler'in yaşayışları, kıyafetleri, ibadetleri vb. hakkında da bilgi verir. İslâmiyet ve cennete dair sözleri ise hurafelerden ibarettir. Türkler'in çocuklarına okuma yazma öğretmeye önem verdiklerine işaret eder. En küçük köyde bile "porche" dediği sıbyan mekteplerine rastladığını söyler. Oğlanlar gibi kızlar da okula giderler. Yalnız bunların öğretmenleri kadındır. Türkler'in başka dinlerden olanlara karşı büyük müsamaha gösterdiklerini söyleyen Belon, Türkler'de Batı'daki gibi bir asiller sınıfı olmadığını da belirtir.

XVI. yüzyıl İslâm ve Türk hayatını tanımak bakımından çok değerli bir belge niteliğinde olan Belon'un kitabının içindeki bu bilgiler balıkların, bitkilerin, hayvanların tarifleriyle karmakarışık olarak verilir. Romanyalı tarihçi Iorga'nın da dediği gibi Belon'un bu eseri lüzumsuz bilgilerden ve özellikle hurafelerden ayıklanarak metotlu bir sıralama ile yeniden basıldığı takdirde son derecede dikkat çekici bir metnin ortaya çıkacağı muhakkaktır.

BİBLİYOGRAFYA :

J. Chesneau, *Le Voyage de M. d'Aramon, ambassadeur pour le Roy en Levant*, Paris 1887, Giriş; L. Deschamps, "Pierre Belon, Naturaliste et explorateur", *Revue de Géographie*, XXI, Paris 1887, s. 321-333, 433-440; J. Ebersolt, *Constantinople byzantine et les voyageurs du Levant*, Paris 1919, s. 84; N. Iorga, *Les Voyageurs Français dans l'Orient Européen*, Paris 1928, s. 34; C. D. Rouillard, *The Turk in French History, Thought and Literature*, Paris, ts. [1940], s. 199-203, ayrıca bk. İndeks; S. H. Weber, *Voyages and Travels in Greece, the Near East and Adjacent Regions Made Previous to the Year 1801*, Princeton 1953, s. 34-36, nr. 153-161 (Belon'un eserlerinin Atina'da Gennadios Kütüphanesi'nde bulunan nüshaları hakkında); *ABr.*, III, 579.

SEMAVİ EYİCE

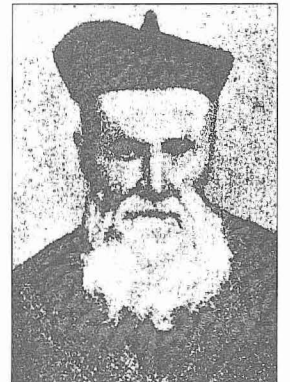
BELOT, Jean-Baptiste

(1822-1904)

Fransız ilâhiyatçısı ve sözlük yazarı.

Fransa'nın Bourgogne bölgesinde bugün Côte d'Or vilâyetine bağlı olan Lux kasabasında doğdu. Dijon papaz okulunda belâgat, Grek-Latin edebiyatı ve bir yıl felsefe okudu, özel olarak da gramer dersleri aldı. 1842'de Compagnie de Jésus teşkilâtına girdi, geri kalan papazlık tahsilini burada tamamladı. 1844'te Cezayir'e giderek orada iki yıl öğretmenlik yaptı. Cezayir'de bulunduğu sırada Arapça öğrendi. 1847'de Fransa'ya döndü ve iki yıl sonra *Éléments de la Grammaire Arabe* adlı eserini yazdı (Vals 1849). Kilise teşkilâtında çeşitli görevlerde bulundu. 1855-1859 yılları arasında Roma'da ilâhiyat tahsil etti. 1866'da Lübnan'a gitti. Lübnan'daki ilk iki yılını Cizvit papazlarının idare etmekte oldukları bir okulda hocalık yaparak geçirdikten sonra ölümüne kadar kalacağı Beyrut'a gitti. Beyrut'ta yazarlığa ve yayımcılığa başladı. Ruhanilik, Hristiyan hayatı ve kutsal metinle ilgili birçok Arapça eser neşretti (bu eserler için bk. H. Fleisch, s. 3-4). 1872'de Katolik Matbaası'nın müdürü oldu ve 1898'e kadar bu görevde kaldı. 1898'den ölümüne kadar da sadece Arapça bölümüne nezâret etti.

Eserleri. 1. *Éléments de la Grammaire Arabe* (taş baskısı, Vals 1849). 2. *Nühabü'l-mülah* (A. Rodet ile birlikte; I-V, Beyrut 1870-1874). Arap edebiyatından seçmeleri ihtiva eden eserin daha sonra birçok baskısı yapılmıştır. 3. *el-Ferâ'idü'd-dürriyye fi'l-luğateyni'l-'Arabiyye ve'l-Faransiyye* (*Vocabulaire Arabe-Français*) (Beyrut 1883). Belot bu eserini P. Cuche'un sözlüğünü esas alarak hazırlamıştır. Bu eser de birçok defa basılmıştır; ayrıca küçük hacimli baskıları da vardır. 4. *Dic-*

Jean-Baptiste
Belot